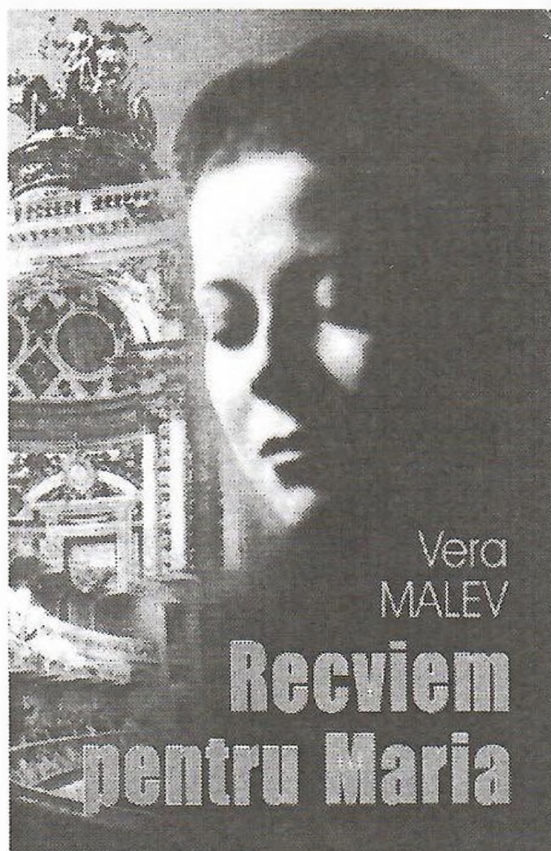

Cea mai mare Marie a muzicii lirice românești

Am citit recent o curioasă statistică: fiecare a 20-a româncă se numește Maria... Acest prenume, care în conștiința noastră este asimilat obligatoriu numelui Maicii Domnului, a devenit cu adevărat emblematic în muzica românească: Ma-

ria Tănase, Maria Lătărețu, Maria Drăgan, Maria Ciobanu, Maria Bieșu, Maria Dragomiroiu, Maria Iliuț, Maria Sarabaș... Și, desigur, Maria Cebotari! Numai 39 de ani i-a hărăzit Domnul Mariei Cebotari, dar câtă strălucire i-a asigurat într-o viață atât de scurtă și dramatică!

Pînă pe la finele anilor '80 ai secolului trecut acest nume – Maria Cebotari, și vocea ei de soprană fără seamăn, erau prezente numai în uzul melomanilor din Occident. Deși atât la Chișinău, cât și la București, erau în viață încă mulți oameni care o cunoscuseră "pe vine", o auziseră și o admiraseră, "pe viu", aici nu se putea vorbi despre un nume atât de glorios al Basarabiei și al întregii românimi. Numai de aceea pentru că ea cîntase în faimoase săli ale

unor teatre de operă frecventate la timpul lor și de căpeteniile naziste și jucase în filme care plăceau și acestor căpetenii, inclusiv în pelicula *Odesa în flăcări*, considerată ca o creație profund antisovietică. Este adevărat, în dicționarele de specialitate de la București numele Mariei Cebotari a fost totuși inclus și în anii de după cel de-al doilea război mondial. Mai timid, punîndu-se preponderent accentul pe talentul muzical de excepție al Mariei Cebotari, s-a scris și la Chișinău, începînd cu anii '70. Muzicologul Radion Arabagi a publicat mai întîi cîteva articole, apoi și o monografie întregă despre cîntăreța Maria Cebotari. În anii de glorie ai ziarului *Tinerimea Moldovei* (același deceniu al șaptelea al secolului XX), a apărut o prezentare a celebrei noastre pămîntence semnată de Ioan Mănăscuță, iar în revista *Femeia Moldovei* a scris despre cea mai mare Marie a muzicii lirice românești Vera Malev.

Vera Malev și-a asumat riscul și curajul de a însăila o biografie romanțată avînd-o ca protagonistă pe Maria Cebotari. Astfel a apărut în 1986 romanul *Recviem pentru Maria*, primit în genere cu interes și simpatie de critica timpului și de cititorii care pe atunci erau foarte numeroși și avizi de lectură. În culoare se discuta, totuși, că romanul, scris cu simțire și talent, plătește tribut unor calapoade ideologice: de ex., Maria era prezentată excesiv de filorusă și chiar... cu viziuni de stînga, iar culorile Chișinăului din anii '30 erau uneori prea de tot îngroșate în nuanțe sumbre... pentru că nu se putea, conform "doctrinei" ocupanților sovietici, să fie și ceva lumină în anii de regim burghezo-moșieresc, specific României Mari!

Ideea unei reeditări a *Recviemului pentru Maria*, cu revizuirea unor momente biografice din roman, prin ajustarea lor la adevărul istoric, o avea chiar autoarea. Moartea prematură a împiedicat-o s-o facă, ultimii ani de viață Vera Malev consacîndu-i altui roman, pe ca-

re, de altfel, nu l-a scos la capăt și care, cu regret, încă nu a văzut lumina tiparului, deși, se zice, are contururile unei proze destul de articulate.

Ce nu a izbutit să facă scriitoarea, a făcut sora ei, radiojurnalista Nadejda Malev. M-am bucurat sincer că mi-a încredințat mie redactarea acestui roman, care mă impresionase în genere la prima lectură, după lansarea ediției din 1986. În acei ani scriitoarea trebuia "să spele" astfel imaginea Mariei Cebotari, încît să fie acceptată și de vechiii ideologici de la Chișinău. Nu putea Vera Malev să redea în roman, de exemplu, nici o bine cunoscută declarație a Mariei: "Sunt româncă, iar faptul că mă revendică rușii, italienii, nemții, mă flatează, dar rămîn ceea ce sunt: româncă..." Dar prozatoarea știa adevărul despre Maria, acest adevăr ar fi dorit să-l fixeze, în măsura în care i-ar fi permis o scriere beletristică, într-o nouă ediție a *Recviemului*...

Micile intervenții operate în recenta ediție nu au atentat în nici un fel la narațiunea Verei Malev, scrisă cu însufletire și cu talent. Astfel, au fost eliminate zeci de poezii de autori ruși de la începutul sec. XX, de care Maria Cebotari mai curînd nu știa, dar plasarea lor, a unor versuri de Blok sau Briusov, frumoase, de altfel, trebuia să demonstreze că pămînteancă noastră, ajungînd pe culmile gloriei în Occident, nu s-a infectat de "nefasta spiritualitate" de acolo, ci ar fi rămas fidelă culturii ruse, ceea ce corespundea foarte aproximativ realității. Au fost sacrificate unele "reflecții" prosovietice ale Mariei - prea de tot erau acestea trase de pâr: dacă, de pildă, ea s-ar fi bucurat de ocuparea Basarabiei, de către sovietici, în 1940, ar fi lăsat totul baltă la Berlin, Viena sau Milano și ar fi venit fuguța să cînte pe scena de la Bolșoi Teatr!...

Maria Cebotari a interpretat peste 40 de roluri celebre pe scene nu mai puțin faimoase din Europa de Vest și America de Nord, contactînd cu notorietăți ale muzicii din acea epocă: o admirau Artu-

ro Toscanini și Richard Strauss, iar Benjamino Gigli declara că e o mare cinste pentru el să se producă în același spectacol de operă cu Maria Cebotari. A jucat în opt filme, alături de vedete ale cinematografului de atunci, inclusiv alături de soțul ei, Gustav Diessl. Era Maria noastră pe cît de talentată, pe atît de spontană, extrem de emotivă, mistuită de spaime și neliniști, poate și de presimțirea unui final prea de tot grăbit. Își iubea patria - la București se simtea mai bine decît la Berlin, atunci cînd ambele orașe se aflau în stare de război. Și își iubea, desigur, baștina... pare acum incredibil ce putere de atracție aveau pentru Maria Cebotari - cea răsfățată de splendorile capitalelor vest-europene - unele obiective din centrul "clasic" al Chișinăului: Catedrala, cinematograful *Odeon*, o cafenea de la parterul Primăriei, inexistentă acum, clădirea unde Sfatul Țării votase unirea Basarabiei cu România și unde făcuse studii muzicale, în fine, actualul Sediul Central al BM "B. P. Hasdeu", unde în acea epocă se afla hotelul *Suisse* și unde trăsesese și Maria Cebotari, celebră deja.

Țin să menționez că la apariția acestui roman al Verei Malev, care își va găsi (sau regăsi) cu certitudine admiratorii, și-au adus contribuția cîteva distinse doamne: Nadejda Malev, despre al cărei aport am amintit deja, Raisa Suvică, directoarea editurii *Cartea Moldovei*, și Valentina Buzilă, redactor - șef la aceeași casă de editură.

Prin tipărirea cu litere latine a *Recviemului*... s-a făcut și un gest reparatoriu față de memoria celebrei Maria Cebotari, dar și a prozatoarei Vera Malev, care nu ar fi scris o asemenea proză dacă nu întrunea datele necesare, în primul rînd, har de naratoare, apoi o simțire aparte, care se numește în mod diferit, dar noi optăm pentru calificativele de simțire pur omenească și de apartenență la o națiune - aceeași cu a Mariei Cebotari.

Vlad POHILĂ

* Vera Malev. *Recviem pentru Maria*: roman / pict. I. Olinik, pref. Andrei Lupan. - Chișinău: Cartea Moldovei. 2004 (F.E.P. Tipografia Centrală). - 416 p.